

Rapport

efter kvalitetsgranskning av Läsundervisningen
inom ämnet svenska för årskurs 7—9 i den fri-
stående grundskolan Nova Montessoriskola i
Kungsbacka kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Allmänna undervisningskvaliteter

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Bakgrundsuppgifter om Nova Montessoriskola

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av läsundervisningen inom svenska för årskurs 7–9 under hösten 2011. Granskningen av den fristående grundskolan Nova Montessoriskola i Kungsbacka kommun ingår i detta projekt.

Skolinspektionen har besökt och kommer att besöka skolor under våren och hösten 2011. Under denna period sker omfattande förändringar av regelverket på skolområdet. Utgångspunkten för Skolinspektionens granskning kommer att vara densamma oavsett om besöken sker på våren eller hösten, men bedömningarna kommer att göras utifrån olika regelverk. Redovisningen består av två delar en som belyser allmänna undervisningskvaliteter och en som belyser ämnesspecifika undervisningskvaliteter. Frågeställningar och metod redovisas i slutet av denna rapport under rubriken Syfte och frågeställningar samt Metod och material.

Skolinspektionen kommer vid sina bedömningar att utgå från skollagen (2010:800) och därtill hörande författningar, bland annat skolförordningen (2011:185) och förordningen om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37).

Förordningen om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 1994:1) samt förordningen om kursplaner för grundskolan (SKOLFS 2000:135) ska under läsåret 2011/12 fortsätta att gälla för elever i årskurs 9 i grundskolan. Därmed utgår kvalitetsgranskningen från dessa författningar när det gäller årskurs 9

Nova Montessoriskola besöktes den 13-15 september 2011. Ansvariga inspektörer är Kjell Ahlgren och Roland Fallström. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens

Rapport

2011-12-12

2 (16)

Dnr 40-2011:1833

resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9 genomförs i totalt 30 kommunala skolor och 10 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9 är genomförda redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen bildar den en referensram och ger möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

På Nova Montessoriskola observerades fem lektioner. Varje observerad lektion bedömdes utifrån flera olika aspekter av kvaliteten på läsundervisningen. För varje aspekt finns en eller flera bakomliggande indikatorer vilka konkretiseras i ett observationsschema i form av goda exempel. Bedömningen av varje aspekt är ett medelvärde av bedömningen av aspektens indikatorer, dvs. av de som varit möjliga att observera under den aktuella lektionen.

Indikatorerna bedömdes på en skala 1-4:

- 1=huvudsakligen svag
- 2=fler svaga än starka sidor
- 3=fler starka än svaga sidor
- 4=huvudsakligen stark

Om ingen indikator för en aspekt kunde observeras bedömdes inte heller den aktuella aspekten.

Resultat

Måluppfyllelse och resultat

De senaste fyra åren har Nova Montessoriskola nått 100 procent i måluppfyllelse i ämnet svenska i årskurs 9. I slutbetygen i svenska år 2010 hade Nova Montessoriskola fler elever med betyget väl godkänt (VG) och mycket väl godkänt (MVG) än genomsnittet i riket. Skillnaden mellan pojkar och flickor är lägre än i riket.

Vad gäller relationen mellan slutbetyg och resultat av nationellt prov i ämnet svenska år 2010 är det likvärdigt med riket.

I utvecklingssamtalen följs resultaten upp tillsammans med elev och vårdnadshavare. Specialpedagogen har ett övergripande ansvar för att elever i behov av särskilt stöd följs upp. Detta görs med hjälp av olika diagnosmaterial så som läsutvecklingsscheman. I skolans kvalitetsredovisning presenteras endast andelen behöriga i nationellt program på gymnasiet och andelen som ej nått målen i ett eller flera ämnen. Inga ämnen särredovisas och analysen rör endast orsakerna till en omorganisation i de lägre årskurserna. Enligt lärare och skolledning saknas redovisningar av resultat på ämnes- och grupp-nivå. Det saknas också analyser av elevers resultat i syfte att utveckla undervisningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att resultaten vid Nova Montessoriskola redovisar en hög måluppfyllelse men att rektor och lärare behöver utveckla arbetet med att redovisa resultat så att fler perspektiv än enskilda elevers resultat uppmärksammas och analyseras. Resultat på exempelvis ämnes- eller grupp-nivå och över tid kan ge värdefull information om hur undervisningen kan utvecklas.

Allmänna undervisningskvaliteter

Aspekter vid granskningen

- Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö
- Struktur och organisation
- Individanpassning, variation och utmaning
- Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward¹

¹ framåtsyftande vägledning i syfte att förbättra elevernas möjlighet att nå målen.

Rapport

2011-12-12

4 (16)

Dnr 40-2011:1833

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren skapar en positiv atmosfär
- läraren bemöter eleverna med respekt och främjar respekten mellan eleverna
- läraren har positiva förväntningar på eleverna och elevernas självförtroende
- läraren skapar motivation inför olika aktiviteter
- läraren involverar alla elever

Skolinspektionens bedömning

Lektionsobservationerna visar att det råder en positiv atmosfär, lärarna bemöter eleverna med respekt och har höga och positiva förväntningar på eleverna. Lärarna talar till eleverna på ett positivt sätt och försöker skapa ett tillåtande klimat. Eleverna uppger att de känner sig trygga och att lärarna bemöter dem med respekt. Arbetsmiljön i klassrummen är sådana att lärarna inte behöver ingripa mot exempelvis negativa kommentarer eftersom det sällan förekommer. Enligt eleverna är det relativt vanligt att lärarna lyssnar på vad eleverna har säga och tar elevernas åsikter som utgångspunkt i det fortsatta arbetet. Flera av lärarna ger konstruktiv återkoppling på vad eleverna gör medan andra inte så ofta gör det. Eleverna uppger att lärarna uppmuntrar och motiverar dem att utmana sig genom exempelvis föreslå svårare litteratur. Observationerna visar att lektionerna upplevs som "roliga och intressanta" av eleverna och att lärarna använder exempelvis bilder för att engagera eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö* som huvudsakligen stark. Det är arbetsro och det råder en lugn och positiv atmosfär. Däremot behöver några lärare utveckla och oftare ge konstruktiv feedback.

Struktur och organisation

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren genomför en genomtänkt lektionsstart
- läraren genomför en välstrukturerad lektion
- läraren ger tydliga förklaringar och instruktioner
- läraren kontrollerar att eleverna förstått förklaringar och instruktioner
- läraren gör ett tydligt och sammanfattande lektionsslut

Skolinspektionens bedömning

Vid de besökta lektionerna genomförs planerade lektionsstarter där aktiviteterna som planeras för lektionerna presenteras. Det är dock olika i vilken grad lektionen sätts i ett större sammanhang och om syftet med de aktiviteter som ska genomföras anges. Det var endast vid något tillfälle som lektioner och deras ingående moment och uppgifter kopplades till de mål eleverna förväntades nå. I de planeringar som eleverna har fått och som också finns tillgängliga för eleverna på skolans dataportal finns mål och syfte väl beskrivna men enligt eleverna behöver de få bättre koppling till syfte och mål även på lektionsnivå. Detta görs också men inte konsekvent. Detta bekräftades av eleverna och lärarna vid intervjuerna. Enligt eleverna är det beroende på vilken lärare som ansvarar för lektionen. Flera av lektionerna var välstrukturerade med ett logiskt flöde mellan aktiviteterna och en variation mellan lärarledda genomgångar och elevaktivitet. Enligt eleverna så har lärarna bra kontroll på elevernas kunskaper. Lärarna går runt bland eleverna och ställer frågor som eleverna uppfattar som kontroll av kunskap. Om någon elev inte uppfattat vad som ska göras eller inte förstått instruktioner upplever de att de kan fråga och få förtydliganden. Enligt både lärare och elever så har lärarna god kontroll över att eleverna förstått förklaringar och instruktioner. Observationerna visar däremot att det inte är lika vanligt att lärarna gör ett tydligt och sammanfattande lektionsslut.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Struktur och organisation* uppvisar fler starka sidor än svaga. Lektionerna är välplanerade och välstrukturerade oftast med en genomtänkt lektionsstart. Få lärare gör dock ett tydligt och sammanfattande lektionsslut. Dessutom är det inte genomgående så att lektioner eller aktiviteter kopplas till läroplanernas, kursplanerna eller lektionens syfte eller mål.

Individanpassning, variation och utmaning

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren anpassar undervisningen till elevgruppen
- läraren skapar gynnsamma förutsättningar för elevernas kognitiva utveckling genom samtalsstrukturen i klassrummet
- läraren ser till att elever med behov av särskilt stöd under lektionen får sådant

Skolinspektionens bedömning

Rapport

2011-12-12

6 (16)

Dnr 40-2011:1833

Enligt lärarna, specialpedagogen och skolledningen arbetar skolan mycket med att anpassa undervisningen, främst för de elever som har svårt att nå målen, vilket också märks på resultaten. Enligt eleverna ger lärarna förklaringar och instruktioner på ett bra sätt utifrån deras behov. När det gäller material och uppgifter för de som inte så lätt når målen upplever både elever och lärare att skolan har bra förutsättningar att ge stöd. Eleverna har tillgång till de hjälpmedel de har behov av och det råder ingen osäkerhet om när och hur eleverna kan få hjälp med sitt arbete. Enligt de intervjuade eleverna så blir de utmanade och får uppgifter som utmanar dem eller fördjupande material som ger dem möjlighet att nå djupare i sin kunskap. Trots elevernas utsagor framkommer det dock att undervisningen ibland är mer inriktad på att "alla ska hänga med" än på att alla ska utmanas. Ibland skapas inte förutsättningar för eleverna att utveckla sina tankar och argument exempelvis med hjälp av uppföljande frågor eller fördjupande material.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *individanpassning, variation och utmaning* uppvisar fler starka sidor än svaga. Individanpassningen för de elever som har svårt att nå uppsatta mål fungerar bra, eleverna får förklaringar och instruktioner på ett bra sätt och samtalsstrukturen på lektionerna är bra. Individanpassningen för de som presterar väl fungerar dock inte alltid så bra.

Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren involverar alla elever
- läraren ger möjligheter till inflytande och eget ansvar
- läraren skapar förutsättningar för elevernas aktivitet och engagemang
- läraren använder sig av formativ bedömning under lektionen
- läraren ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärandet

Skolinspektionens bedömning

En förutsättning för att elever ska kunna och vilja ta ansvar för sitt lärande och sin vilja att påverka undervisningen är att de känner till målen för undervisningen. På de observerade lektionerna förekom det vid något tillfälle att syfte och målen för undervisningen nämndes eller diskuterades. Enligt eleverna är detta dock inte regelbundet förekommande, vissa lärare gör det ofta andra sällan eller aldrig.

Enligt enkätsvaren uppfattar eleverna inte att de har ett reellt inflytande över hur undervisningen ska genomföras och de har också svårt att förstå hur de ska kunna påverka undervisningen.

Observationerna visar att eleverna får möjlighet att svara på frågor, lämna synpunkter och komma med förslag på undervisningens genomförande och trots att grupperna består av 30 elever så upplever eleverna att de får utrymme och möjligheter att bidra med egna erfarenheter.

I huvudsak planerar läraren klassens arbete men i planeringen har elevernas olika behov tagits med. Elevernas synpunkter påverkar lärarnas planering och i viss mån tillåts synpunkterna att styra undervisningen. I diskussionen med lärarna och eleverna framkommer det att lärarna, vid olika tillfällen exempelvis på lektionerna, ger eleverna möjligheter till inflytande och ansvar men att de inte försäkrar sig om att eleverna förstått detta.

Observationerna visar att eleverna är uppmärksamma och engagerade, ställer frågor och svarar på frågor. Elevaktiviteten vid de flesta lektionerna är hög och eleverna anser att lärarna skapar förutsättningar för att eleverna ska vara engagerade.

De observerade lektionerna visar att det är relativt ovanligt att lärarna ger konstruktiv feedback och guidar sina elever mot målen under lektionen, vilket även bekräftas av lärarna.

Observationerna och intervjuer visar att det sällan ges tid för reflektion och samtal kring lärandet och lärandeprocessen vid själva lektionstillfället. Efter ett genomfört arbete eller arbetsområde händer det att eleverna får samtala med läraren om hur arbetet gått. Det förekommer också att eleverna ges tillfälle att utvärdera sitt lärande men enligt eleverna är det mycket sällan och bara med vissa lärare.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten Elevernas *medverkan och aktivitet, feedback och feedforward* uppvisar fler starka sidor än svaga. Elevaktiviteten är hög och alla ges utrymme. Elevernas kunskaper om mål och syfte, elevernas reella inflytande och att det sällan ges möjligheter att reflektera över undervisningen och lärandet behöver dock förbättras. Dessutom använder lärarna sig i alltför liten omfattning av formativ bedömning.

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Skolans övergripande arbete med läsundervisning

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Rektorn ser till att det förekommer pedagogisk samverkan i syfte att stödja elevernas långsiktiga läsutveckling.

Rapport

2011-12-12

8 (16)

Dnr 40-2011:1833

- Rektorn tar ansvar för att skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
- Eleverna har tillgång till skolbibliotek som används aktivt i läsundervisningen
- Rektorn utvärderar och omprövar regelbundet de särskilda stödinsatser som ges
- Rektor ger lärarna möjlighet till kompetensutveckling med inriktning mot läsprocessen
- Rektorn tar ansvar för att eleverna får det garanterade antalet undervisningstimmar i svenska som timplanen anger
- Rektorn tar ansvar för att lärarna har förutsättningar i form av läromedel, datorer, resurser osv.
- Eleverna känner till kursplanens mål, vet vad de ska kunna och vad de kan
- Läroplan och kursplan används som utgångspunkt i undervisningen
- Skolan arbetar med ämnesövergripande studier
- Lärarna utgår vid bedömning och betygssättningen i ämnet svenska från de nationella målen i kursplanen och från betygskriterierna

I läroplanen för grundskolan (Lgr 11) avsnitt 2.8 lyfts rektors ansvar för skolans resultat fram liksom dennes ansvar att, som ledare och chef för skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas. Det ligger i rektors ansvar att planeringen och utvecklingen av utbildningen inriktas mot att uppfylla de nationella målen (4 kap. 5 § skollagen). I intervjun framkommer det att rektorn, som har varit på skolan ca ett år upplevs av lärare och elever som ansvarig för den pedagogiska kvaliteten.

Alla lärare som undervisar i svenska har utbildning i ämnet och de samverkar kring läromedelsinköp, pedagogiska frågor mm. Samarbetet med övriga lärare på 6-9 enheten fungerar bra och de lärare som undervisar i svenska upplever att övriga lärare tar sitt ansvar när det gäller det svenska språket inom sitt ämne.

Skolan har ett litet utrymme där en begränsad mängd litteratur finns. Enligt både lärare och elever så är detta inte att betrakta som ett skolbibliotek. När eleverna har ett speciellt behov, exempelvis inför ett arbetsområde besöks kommunbiblioteket. Vill skolan ha särskild service så som "bokprat" eller liknande måste skolan betala kommunen för detta. Skolan har inlett ett arbete med att utveckla ett skolbibliotek och en av lärarna har fått ett särskilt ansvar för detta. I nuläget har inte eleverna tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.

De stödinsatser som sätts in utvärderas och omprövas i första hand av lärarna och specialpedagogen. Utifrån vad som kommer fram i utvärderingarna förändras stödet. Det

finns få åtgärdsprogram som endast fokuserar på läsinlärning, de flesta är mer allmänt hållna och gäller ofta fler ämnen samtidigt. Enligt rektorn så tar alla ämneslärare ansvar för läsinlärningen speciellt för de elever som har särskilda svårigheter.

Enligt både elever, lärare och rektor så har skolan god tillgång till läromedel och andra resurser. Enligt både lärare och elever behöver IT utrustningen kompletteras och skolan har beslutat att införa en så kallad "en till en lösning" som innebär att alla elever ska få disponera var sin dator. Flera av lärarna har fått kompetensutveckling med inriktning mot läsprocessen. Som exempel har flera av lärarna läst en kurs om barn och ungdomslitteratur. Enligt eleverna går lärarna igenom kursplanernas mål för ämnet svenska vid terminsstart. Om målen nämns vid andra tillfällen under terminens gång beror det på vilken lärare som undervisar. Eleverna skulle vilja veta mer var de befinner sig i processen. Utvecklingssamtalen kan klargöra detta men det är, enligt eleverna, för sällan. Enligt lärarna utgår undervisningen från de nationella målen i kursplanerna och kraven i betygskriterierna men de anser att de behöver utveckla sitt sätt att kommunicera detta till eleverna.

Enligt eleverna så har de ämnesövergripande undervisning ungefär en gång om året. Enligt lärarna har det ämnesövergripande arbetet minskat. En orsak till det är, enligt lärarna, att de inte diskuterar kursplanerna utifrån möjligheterna att samverka.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Skolans övergripande arbete med läsundervisning* uppvisar fler starka sidor än svaga. Det finns tillgång till material men skolbibliotek saknas. Rektorn behöver skapa förutsättningar för en pedagogisk diskussion så att en pedagogisk utveckling sker mot ämnesövergripande undervisning möjliggörs. Stödet för de elever som behöver särskilt stöd fungerar bra. Lärarna måste dock utveckla sitt sätt att kommunicera syfte och mål för utbildningen så att eleverna förstår vad de ska göra och varför.

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

Finns exempel på

- skönlitteratur
- sakprosatexter
- texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras dramaturgiska komponenter
- kombinationer av olika texttyper
- texter från läromedel, andra skolämnen
- texter från digitala media

Rapport

2011-12-12

10 (16)

Dnr 40-2011:1833

- texter producerade av lärare
- texter valda utifrån elevernas intressen erfarenheter och behov
- texter med autentiskt syfte som ligger bortanför elevens färdighet

Skolinspektionens bedömning

Enligt lärarna använder de bland annat antologier men inte någon specifik lärobok, istället producerar de och eleverna material som används i undervisningen. Enligt eleverna används också skönlitterära texter exempelvis romaner och dikter samt sakprosa ur tidningar och texter från andra ämnen. I något mindre omfattning används texter från olika medier så som film, tv eller annat och texter som eleverna själva skrivit. Observationerna visar också att texter med ett autentiskt syfte som ligger bortom elevens färdighet används. De arbetar sällan med texter från olika IT baserade medier så som sociala medier eller hemsidor.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?* uppvisar fler starka sidor än svaga. Eleverna får ta del av olika typer av texter. Det är dock sällan dessa texter är elevnära texter från sociala medier eller hemsidor utifrån elevernas intressen.

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- lärarna anpassar undervisningen efter textens syfte och karaktär
- läraren ger eleverna förutsättningar att utveckla olika lässtrategier
- läraren utgår från elevernas intressen och erfarenheter
- läraren utgår från elevernas behov vid bearbetning av text

Skolinspektionens bedömning

Lektionsobservationerna och intervjuer visar att eleverna arbetar med olika typer av texter. De texter som bearbetas kommer företrädesvis från skönlitteratur, sakprosatexter och texter från läroböcker mer sällan från exempelvis medier så som TV, teater, film, internet osv. Skolan har avsatt tid (hela skolan läser ca en och en halv timme per vecka) för att eleverna ska läsa böcker. Ofta läser eleverna den bok som samtliga elever ska läsa men de kan också läsa böcker som de själva valt. Texten i den bok som alla ska läsa bearbetas på lektionerna i svenska. Dessa texter väljs i allmänhet ut av läraren. Varje elev har en skönlitterär bok att läsa dels när de gjort klart övriga uppgifter dels vid

planerad lästid. I de flesta fall får de välja dessa böcker men lärarna ser till att boken är anpassad till elevens nivå.

På lektionerna ges texten ett sammanhang och eleverna får diskutera igenom textens syfte, struktur och mottagare. Det ställs också krav på att eleverna reflekterar och exempelvis skriver en recension på de böcker de själva läser. På samtliga lektioner var eleverna produktiva i relation till texten. Enligt lärarna tar de upp olika lässtrategier i samband med att de undervisar i studieteknik. Vid intervjuerna framkommer det att eleverna däremot inte har klara uppfattningar om behovet av olika lässtrategier.

Lärarna försöker beakta elevers olika intressen och erfarenheter i syfte att väcka nyfikenhet och skapa motivation men enligt eleverna som intervjuats och de enkäter som eleverna svarat på är det inte ofta de arbetar med texter som eleven själv valt eller som klassen gemensamt valt. Enligt både elever och lärare skulle de kunna arbeta mer med texter som eleverna kan relatera till verkliga livet, såsom texter från exempelvis bloggar som många av eleverna läser.

Lärarna ser till att eleverna har tillgång till stor variation av uppgifter utifrån elevernas utvecklingsnivå. Materialet är så varierat att elevernas olika sätt att lära kan utvecklas. Enligt eleverna så förekommer det att de använder olika verktyg för att stärka läroprocessen som ljudband film osv men exempelvis drama och rollspel används i mindre omfattning.

På samtliga lektioner som besöktes förekom det att läraren gjorde särskilda insatser för de elever som behövde mer hjälp än övriga. Enligt eleverna blir de ständigt utmanade men enligt lärarna var det svårt att planera undervisningen så att den passar alla i en grupp av 30 elever.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper* uppvisar fler starka sidor än svaga. Eleverna är produktiva och de får möta olika lässituationer. Lärarna anpassar materialet och undervisningen och det finns en variation av uppgifter. Stödet till elever i behov av stöd fungerar också bra. De svagheter som finns och som måste utvecklas är bland annat att texterna sällan är elevvalda och eleverna har inte fått tillräckliga kunskaper i hur de ska använda sig av olika lässtrategier.

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren använder sig av olika digitala medier i sin läsundervisning

Rapport

2011-12-12

12 (16)

Dnr 40-2011:1833

- Läraren ger eleverna genom undervisningen kunskap om olika digitala mediers språk och funktion
- Läraren ger eleverna möjlighet att söka information via digitala medier samt ger dem verktyg för att kunna kritiskt granska internet och olika digitala medier

Skolinspektionens bedömning

I Kungsbacka kommun är alla skolor med i ett ”en till en” projekt vilket innebär att alla elever får var sin dator. Nova montessoriskola har inte ännu investerat i något ”en till en” projekt. En viss utrustning finns och skolan kompletterar utrustningen med exempelvis projektorer i klassrummen. I det stora gemensamma utrymmet finns ett antal datorer som används i undervisningen. Vid speciella tillfällen, mest inom andra ämnen, får dock eleverna möjlighet att söka information via olika media men den text som hämtas bearbetas i allmänhet inte inom ämnet svenska. Därmed ges eleverna inte möjlighet att välja texter till svenskan utifrån olika medier och möjligheten att uttrycka tankar och åsikter, där det finns en mottagare som det exempelvis gör i en chat. Projektorerna används dock flitigt enligt både elever och lärare. Skolans begränsade kapacitet på nätet minskar dock möjligheterna att exempelvis streama film. Diskussionen kring källkritik förs i flera ämnen men enligt eleverna mest på i de samhällsorienterade ämnena. Exempelvis är det vanligt att uppgifter hämtas från nätet och då ifrågasätts uppgiftslämnaren. Enligt både lärare och elever kan dock IT-användandet i svenskundervisningen förbättras. Enligt eleverna har de i ganska liten omfattning diskuterat olika mediers språk och de har inte heller fått möjligheten att uttrycka tankar och åsikter genom olika medier så som exempelvis chat eller bloggar där det finns mottagare.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap* uppvisar fler svaga sidor än starka. Eleverna får undervisning i källkritik och lär sig pröva källors tillförlitlighet och det finns relativt gott om datorer och annan utrustning. Däremot diskuterats inte mediernas språk och möjligheterna att uttrycka tankar och åsikter genom olika medier är små.

Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren/skolan följer upp elevernas förmåga att läsa förstå och tolka och bearbeta olika texttyper

- Läraren/skolan tar tillvara resultatet av uppföljningen för att förbättra läsundervisningen

Skolinspektionens bedömning

Elevernas läsförmåga följs upp kontinuerligt bland annat genom olika tester såsom läsutvecklingsscheman och liknande. För de elever som uppvisar svårigheter görs kompletterande tester. Testerna utvärderas och lärarna förändrar undervisningen i avsikt att förbättra resultaten. Enligt rektor och lärarna samlas dock inte elevernas resultat i grupp och över tid in på något systematiskt sätt. Denna typ av resultat används inte för att utveckla undervisningen varken inom svenskan eller i något annat ämne. Observationer och intervjuer visar att eleverna sällan får utvärdera eller reflektera över läsundervisningen varken enskilt eller i grupp med läraren. De elever som är i behov av särskilt stöd får ett åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammen utvärderas regelbundet. Resultaten samlas och specialpedagogen ansvarar särskilt för de elever som är i behov av särskilt stöd.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tar uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen* uppvisar fler styrkor än svagheter. Skolan har underlag för att följa elevernas läsutveckling och utifrån resultaten förändras undervisningen för enskilda elever. Till svagheter hör att resultaten inte i övrigt påverkar skolans undervisning. Ytterligare en svaghet är att eleverna i alltför liten omfattning reflekterar och utvärderar undervisningen.

Bakgrundsuppgifter om Nova Montessoriskola

Nova Montessoriskola är en F–9 skola som ligger på två ställen i Kungsbacka kommun. Skolans 6–9 del ligger en kort promenad från Kungsbacka centrum. Stor-Nova är den vardagliga benämningen på Nova Montessoriskola 6-9 vars lokaler är belägna i Forsgläntan i östra Kungsbacka. Alldeles intill skolan finns strövområden som används av personal och elever till exempel när naturkunskap står på schemat. Stor-Nova består av fyra klasser med totalt 120 elever som undervisas av en personal på 10 personer. Skolan har totalt cirka 290 elever. Skolan har en rektor som ansvarar för hela verksamheten dessutom finns det en biträdande rektor som också är specialpedagog på skolan.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens ämnesgranskningar är att belysa och bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål

Rapport

2011-12-12

14 (16)

Dnr 40-2011:1833

och riktlinjer och om undervisningen bedrivs på ett effektivt sätt, det vill säga bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

I denna granskning riktas särskilt fokus mot kvaliteten i läsundervisningen i ämnet svenska och hur skolorna följer upp och utvecklar elevernas läsförmåga och läsförståelse under grundskolans avslutande årskurser. Enligt flera forskare finns det ett klart samband mellan betyg som elever i de senare åren i grundskolan får och elevernas läsförmåga vilket gör detta angeläget. I granskningen är mer preciserat följande frågeställningar centrala:

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Följer skolan systematiskt upp elevers läsutveckling och tar uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Utöver ovanstående frågeställningar granskas även allmänna undervisningskvaliteter. Granskningen genomförs genom att följande aspekter på undervisningens kvalitet belyses:

Struktur och organisation

Individanpassning, variation och utmaning

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward

Metod och material

Valet av metoder utgår från det övergripande syftet med ämnesgranskningar och den aktuella granskningens frågeställningar samt aspekter på allmänna undervisningskvaliteter. De observationsscheman, elevenkäter och intervjuguider som behandlas utarbetas med utgångspunkt från forskning om läsundervisning, den gällande läroplanen och kursplanen för svenska. Nedan beskrivs de metoder som kompletterar och förstärker varandra för att besvara projektets frågeställningar.

Dokumentstudierna ger en inblick i skolans organisation och arbete med läsundervisning i ämnet svenska. Resultat från elevernas nationella ämnesprov i läsförståelse och betygsresultat i ämnet svenska, lärarnas utbildning och kompetensutveckling, hur skolan arbetar utifrån styrdokumentet när det gäller läsundervisning, vilka textmaterial skolan använder sig av samt hur man systematiskt arbetar med att följa upp, utvärdera och utveckla läsundervisningen undersöks genom dokumentstudier. Dokumentstudierna förbereder även inspektörerna för skolbesöket och ger underlag för att ställa frågor.

Genom strukturerade lektionsobservationer granskas undervisningens kvalitet när det gäller arbetet med läsundervisning samt allmänna undervisningskvaliteter. Klassrumsobservationer är en viktig metod för att kunna se samspelet mellan lärare, elev och lektionens innehåll. Observationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplanens och kursplanens mål och riktlinjer avspeglas i undervisningen. Det finns en risk att inspektörerna under klassrumsobservationerna inte kommer att se någon läsundervisning. För att undvika detta informeras skolorna om syftet med granskningen och de centrala frågeställningarna. Skolan och lärarna får då möjlighet att förbereda sig för granskningen så att inspektörerna får en möjlighet att se hur skolan arbetar med läsundervisning. En möjlighet är att inspektörerna får se en undervisning som i normalfallet inte bedrivs. Skulle undervisningen visa sig ha en hög kvalitet har en del av syftet med granskningen uppnåtts. Bedrivs det däremot inte någon läsundervisning är det viktigt att de allmändidaktiska inslagen i undervisningen observeras och bedöms genom att allmänna undervisningskvaliteter granskas. Läraren ska i förväg ge observatörerna en lektionsplanering samt uppgifter om elevsammansättningen i klassen. Under lektionsobservationerna värderas ett antal kriterier som kan anses vara positiva exempel av en aspekt av läsundervisning. Detta görs i ett observationsschema som innehåller många olika aspekter av läsundervisningen och av allmänna undervisningskvaliteter. Observationerna av hela lektioner utförs av två inspektörer som under lektionen för löpande anteckningar. I direkt anslutning till lektionen fyller inspektörerna enskilt i sina observationsscheman. Därefter diskuterar de sina bedömningar och sammanställer detta i ett gemensamt observationsschema. I samband med klassrumsobservationerna intervjuas undervisande läraren kort före och efter lektionen utifrån en frågeguide. Observationerna är också vara ett underlag för elev- och lärarintervjuerna.

Intervjuer med elever, lärare och rektor ger tillsammans med övriga metoder en helhetsbild av läsundervisningen i skolan av de faktorer som kan ha betydelse för lärandet. Frågor om lässtrategier, läsmiljöer, anpassning av läsundervisningen, lärarnas kompetens och erfarenhet samt hur skolan systematiskt utvecklar läsundervisningen är viktiga för att komplettera det man sett i undervisningen och i dokumenten. Såväl elever som lärare och rektor kommer att, vid intervjuerna, få besvara frågor utifrån ett frågeformulär. Samtliga lärare som undervisar elever i årskurserna 7–9 i ämnet svenska på aktuell skola intervjuas. Om det finns speciella ämnesansvariga i ämnet så som spe-

Rapport

2011-12-12

16 (16)

Dnr 40-2011:1833

cialpedagoger eller motsvarande ansvariga för stöd kommer även de att intervjuas. Elever till intervjuerna väljs ut från alla klasser i respektive årskurser. Både pojkar och flickor, samt elever med svensk respektive utländsk bakgrund, ska ingå. Medverkan är dock frivillig

Elevenkäter ska ses som en metod att få kompletterande svar på de centrala frågeställningarna. Enkäterna kan ge exempel på vilka texter eleverna får ta del av, om eleverna får läsa texter utifrån erfarenhet, intresse och behov samt om eleverna har tillgång till texter genom olika medier. Dessutom kan det ge en bild av om svaren skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Elevenkäten genomförs bland en slumpvis uttagen klass/grupp elever födda 1996 i varje skola vilka deltagit i någon av de observerade lektionerna. Enkäter till lärare och rektor används inte. Istället får rektorn och lärarna ett antal frågor i förväg utifrån de centrala frågeställningarna för att kunna förbereda sig inför intervjun